

УДК 005.412.658

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІТИЧНОЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Д. Бобир, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет

У статті обґрунтовано значимість проведення оцінки ефективності підприємницької діяльності та досліджено методичні підходи такої оцінки. Визначено складові аналізу ефективності підприємницької діяльності. Представлено основні положення методики оцінки ефективності діяльності суб'єктів господарювання, застосування якої сприятиме визначенню резервів підвищення ефективності та стимулюватиме їх реалізацію.

***Ключові слова:** підприємницька діяльність, аналітична оцінка, методичні підходи, показники ефективності, резерви підвищення ефективності.*

Постановка проблеми. Продуктивна робота підприємства здійснюється при забезпеченні ефективності підприємницької діяльності, оцінка якої включає усі її аспекти (виробничий, маркетинговий, інвестиційний, фінансовий, соціальний та інші). Власникам підприємств необхідно постійно проводити моніторинг їх діяльності з метою досягнення максимальної віддачі від вкладеного капіталу і успішного функціонування та розвитку бізнесу. Отримані результати оцінки діяльності підприємства складають основу для прийняття ефективних управлінських рішень стосовно вибору системи цілей розвитку підприємства, пошуку шляхів і методів досягнення поставлених цілей, раціоналізації організації виробництва, створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток теорії та практики оцінки ефективності підприємницької діяльності внесли відомі вчені, а саме: Л. Е. Басовський, І. О. Бланк, У. Ю. Блінова, В. В. Ковальов, Е. А. Маркар'ян, Г. В. Савицька, С. В. Чупров.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення теоретичних основ оцінки ефективності господарської діяльності та визначення основних методів оцінювання ефективності суб'єктів підприємницької діяльності за умов сучасних ринкових відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічне обґрунтування фінансово-господарської діяльності підприємства проводиться на основі аналізу показників ефективності, які можна поділити на:

1) показники ефекту – визначаються як абсолютні значення і відображаються в грошових одиницях як різниця між результатами діяльності та витратами на їх здійснення;

2) показники ефективності – визначаються як співвідношення прибутку від діяльності підприємства до витрат на її здійснення і відображаються відносними величинами.

Здійснення такого аналізу заключається у дослідженні нинішнього стану підприємства, його відхилень від запланованого рівня, а також виявленні

чинників, які спричинюють дані відхилення. Аналіз є інформаційною базою для розробки обґрунтованих пропозицій, а тому повинен включати в себе:

1. Оцінку діяльності підприємства та усіх його підрозділів, яка проводиться шляхом зіставлення фактичних результатів із запланованими або результатами за попередній період. Вважається можливою і оцінка відносно нормативних показників або показників підприємств аналогічної спеціалізації. Результати оцінки діяльності є базою для стимулювання даної діяльності, корекції бізнес-планів;

2. Необхідність виявлення можливих резервів, їх величини і місць виникнення, що надасть можливість класифікувати їх за ступенем важливості, рівнем управління та часом дії. Даний етап є дуже важливим для розробки планових організаційно-технічних заходів з метою підвищення ефективності роботи підприємства;

3. Точне формулювання проблем, які виникають під час функціонування підприємства, дає змогу швидко відреагувати на зміни внутрішнього і зовнішнього середовища. Формулювання проблем відбувається на основі вивчення чинників будь-яких відхилень і є важливим аспектом для подальшого їх вирішення.

Під час організації аналітичної оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства потрібно вирішити такі основні завдання методологічного характеру, а саме:

- сформулювати мету та визначитись із задачами аналізу;
- визначити період і послідовність методики його проведення;
- визначити джерела інформації та їх вірогідність [1].

Найчастіше застосовується аналіз фінансової звітності, який проводиться так: порівнюються показники звітності за певний ряд років; розраховуються відносні показники за ряд років до певного підсумкового показника (наприклад, до підсумку балансу); визначаються спеціальні коефіцієнти, що характеризують співвідношення окремих показників звітності.

Перший підхід називається горизонтальним аналізом – порівняння кожної позиції в інформації з попереднім періодом; другий – вертикальним аналізом – визначення структури підсумкових фінансових показників.

Дослідження фінансового стану підприємства здебільшого здійснюється за такими напрямками: оцінка майнового стану підприємства; оцінка ліквідності активів та платоспроможності підприємства; оцінка показників фінансової незалежності та структури капіталу; оцінка показників прибутковості та рентабельності підприємства; оцінка показників ділової та ринкової активності [2].

Особливістю зазначених напрямів є їхня орієнтованість тільки на показники бухгалтерського балансу та приміток до нього. Такий підхід здається занадто простим, так як інформація балансу через об'єктивні і суб'єктивні причини дає тільки приблизну характеристику фінансового стану підприємства. Це пов'язано з тим, що бухгалтерська звітність, як і баланс, складаються з визначеною періодичністю. У зв'язку із цим розраховані на його основі показники також є моментними даними і можуть лише приблизно

характеризувати стан підприємства. Саме через це виникає необхідність подальшого розроблення методичних підходів щодо оцінки фінансового стану та результатів діяльності підприємства. З цією метою необхідним є розширення існуючої методики дослідження фінансового стану ще одним напрямом – оцінкою ефективності діяльності підприємства в цілому, беручи за основу Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід).

Визначення економічної ефективності різних видів підприємницької діяльності повинно здійснюватись із врахуванням їх особливостей. Проте на сьогодні ще не розроблено офіційної та загальновизнаної методики комплексної оцінки результатів різноманітних видів діяльності підприємств. У зв'язку із цим необхідно враховувати такі основні положення:

1. Аналітична оцінка економічної й соціальної ефективності підприємництва має ґрунтуватися на результатах комплексного аналізу діяльності підприємницької структури за обраний час. Цей комплексний аналіз, що включає моніторинг, фіксацію очікуваних результатів у динаміці і аналітичну оцінку певної сукупності показників підприємницької діяльності, необхідно проводити за визначеною схемою у декілька етапів;

2. За ринкових умов господарювання у більшості випадків суб'єкти господарювання проводять експрес-аналіз своєї діяльності, тобто швидко аналітичну оцінку за короткою схемою (невеликою кількістю показників) виробничо-господарських та комерційно-фінансових результатів роботи за рік. Основною метою даного експрес-аналізу є моніторинг динаміки рівня ефективності господарювання підприємства, належну оцінку її достатності та здійснення оперативних заходів, щоб удосконалити управління виробництвом або іншим видом підприємницької діяльності з метою отримання більшого прибутку, фінансової стійкості та набуття і дотримання іміджу надійного контрагента;

3. Об'єктами економічного аналізу більшості підприємницьких структур виробничого напрямку мають бути: обсяг виробництва і організаційно-технічний рівень; використання основних засобів і виробничих потужностей, матеріальних ресурсів; рівень продуктивності праці; собівартість продукції (поточні витрати виробництва); прибутковість, рентабельність; стійкість фінансового стану.

Економічний аналіз діяльності підприємства завершується складанням відповідної аналітичної записки, у якій необхідним є висвітлення такої інформації: опис-характеристика змін показників діяльності досліджуваного підприємства та інших підприємницьких структур галузі за обраний період; чітко і лаконічно сформульовані висновки, що ґрунтуються на результатах проведеного аналізу; виявлені у процесі аналітичної оцінки резерви підвищення економічної ефективності виробництва та обґрунтовані пропозиції щодо їхнього практичного використання у найближчій перспективі господарювання;

4. Використовуються два основні методи комплексної оцінки ефективності підприємницької діяльності:

I-й – порівняльний аналіз діяльності даного підприємства з іншими суб'єктами господарювання аналогічної спеціалізації;

П-й – аналіз господарської діяльності та фінансової результативності з використанням еталонної моделі підприємства, тобто визначення еталонних (найкращих за даних умов виробництва) значень певних первинних показників і порівняння з ними фактично досягнутих у тому або іншому розрахунковому періоді.

При цьому можна використовувати один із наведених методів. Якщо є потреба можна застосувати обидва: один метод як основний, а інший як допоміжний. Також варто зазначити, що у будь-якому випадку показники, які порівнюються, необхідно подавати в динаміці за певний період та з факторним аналізом їхніх змін;

5. Підприємництво здійснюється у різних сферах (як виробничій, так і невиробничій) і стосовно функціонально різнонаправлених видів діяльності трудових колективів. Через це необхідно виокремлювати відповідні системи показників, що характеризують ефективність: виробничо-господарської та бізнесо-фінансової діяльності (для виробничої сфери); підприємницької діяльності (для невиробничої та інших сфер господарювання) [3].

Висновок. Поняття ефективності є складним і багатоаспектним економічним поняттям, яке слід розглядати як рівень результативності діяльності, що визначається відношенням отриманого ефекту до витрачених ресурсів; як комплексну оцінку результатів використання всіх видів ресурсів та як міру досягнення поставлених цілей.

З метою оцінки ефективності підприємницької діяльності застосовуються різні підходи, як традиційні, так і сучасні. Вченими доведено, що повноцінно проаналізувати та оцінити ефективність діяльності підприємства можливо на основі системи показників та критеріїв. Така система повинна надавати всебічну оцінку використання ресурсів на основі комплексу загальноекономічних показників, сприяти визначенню резервів підвищення ефективності та стимулювати використання цих резервів, забезпечувати необхідною інформацією всі зацікавлені сторони.

Список літературних джерел:

1. Касич А.О. Методичні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства / А.О. Касич, І.Г. Хіміч // Бізнес Інформ. – 2012. – №12. – С. 37-42.
2. Стрілець Є.М. Ефективність як економічна категорія / Є.М.Стрілець. – Запоріжжя : КПУ, 2013 – 241 с.
3. Отенко В.І. Формування аналітичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємства / В.І. Отенко // Бізнес Інформ. – 2013. – №5. – С. 101-107.

D. Bobyr. THEORETICAL ASPECTS OF ANALYTICAL EVALUATION EFFICIENCY OF ENTERPRISE ACTIVITY.

The article substantiates the importance of evaluating the effectiveness of entrepreneurial activity and examines the methodological approaches of such an assessment. The components of the analysis of the efficiency of entrepreneurial activity are determined. The main provisions of the methodology for evaluating the effectiveness of business entities' activity, the application of which

will help to identify the reserves for improving efficiency and stimulate their implementation, are presented.

Key words: *entrepreneurial activity, analytical assessment, methodical approaches, performance indicators, efficiency improvement reserves.*

Науковий керівник – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування **Костирко А.Г.**

Миколаївський національний аграрний університет